

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

2016 SPECA EKONOMİK FORUMU - RAPOR

AVİM

Analiz No : 2016 / 13

26.12.2016

AVİM danışmanı E. Büyükelçi Çınar Aldemir, 22-23 Kasım 2016 tarihlerinde Azerbaycan'ın Gence kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Orta Asya Ekonomileri Özel Programı (SPECA) Ekonomik Forumu'nun 2016 toplantısına katılmıştır. 2016 SPECA Ekonomik Forumu'na ele alınan konular hakkında detaylı rapor aşağıdadır.

Rapor: 2016 SPECA Ekonomik Forumu

Birleşmiş Milletler Orta Asya Ekonomileri Özel Programı (SPECA) Ekonomik Forumunun 2016 yılı oturumu 22-23 Kasım 2016 tarihlerinde Azerbaycanın Gence kentinde gerçekleştirilmiştir. Toplantıya SPECA üyesi yedi ülkeden (Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan), BM kurumlarından, uluslararası örgütlerden ve düşünce kuruluşlarından temsilciler katılmıştır. Forumun konusu *İşbirliği Yoluyla Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin (SKH) Geliştirilmiş Uygulaması* olmuştur.

Etkinlik Azerbaycanın ulusal lideri merhum Haydar Aliyev anıtı ziyaretiyle başlamıştır.

Açılış Oturumu

Oturumu açan Azerbaycan Ekonomi Bakanı Şahin Mustafayev kısa bir açılış konuşması yapmıştır. Ülkesinin SPECA ile özel bir stratejik bir ilişkisi olduğunu belirten Mustafayev, SPECA bölgesi içerisinde ticaret ve yatırımların arttığını ifade etmiştir. Mustafayev toplantının konusunun çok yerinde olduğunu, 25 Eylül 2015 tarihinde düzenlenen BM Özel Zirvesinde *2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminin* kabul edildiğini ve SPECA üyesi ülkelerin SKHlerin uygulanması için gerekli adımları atmakta olduğunu belirtmiştir.

Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCAP) Genel Sekreteri Shamshad Akhtar

adına ESCAP Genel Sekreter Yardımcısı Kaveh Zahedi bir konuşma yapmıştır. Zahedinin konuşmasında öne çıkan noktalar şunlardır:

- SKHlerine ulaşmak için bölgesel ve uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır. ESCAP, 2030 gündeminin uygulanması için SPECA ülkelerine halihazırda destek vermektedir ve bilgi, tecrübe ve en iyi uygulamalarını paylaşarak işbirliğini geliştirmeye isteklidir.
- SPECA da Asya-Pasifi Forumu gibi diğer bölgesel girişimlerle tecrübe paylaşımı yaparak katkıda bulunabilir.
- SPECAnın birinci önceliği eşitlik, kapsayıcılık ve sosyal adalet için alt bölgede ekonomik büyümenin yeniden canlandırılması ve dengelenmesidir. Bölge emtia fiyatlarındaki düşüş sebebiyle 2015 yılında durgun bir büyümeye şahit olmuştur. Emtiaya bağımlılıktan uzaklaşmak gerekir.
- İkinci öncelik ticaret ve yatırım rekabetinin desteklenmesi için alt bölge altyapı bağlantısının geliştirilmesidir. Sınır aşırı koridorlar Doğu Asya, Güney Asya ve Avrupayla ticareti teşvik edecektir. TAPI ve CASA-1000 projeleri bu bakımdan gelecek vaat eden iki önemli projedir.
- SPECAnın diğer öncelikleri insan kaynaklarına yatırım ve çevresel kırılganlıklara karşı korunma konularını içermektedir. 2050 yılına kadar bölge yaşlanan nüfus problemiyle karşılaşacaktır. İklim değişikliği, kuraklık gibi olağanüstü ağır hava şartlarına neden olmakta, böylece bölgeyi olumsuz etkilemektedir.

Bir sonraki konuşmacı olan Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) Genel Sekreteri Christian Friss Bach şu noktalara değinmiştir:

- Çok taraflılıktan ve BM sisteminin faydalarından azami şekilde istifade edilmelidir.
- SPECA 2 yıl sonra 20. Kuruluş yıldönümünü kutlayacaktır. Geçmiş 18 yılda bir çok kazanım elde dilmiş, ancak bir çok da hayal kırıklığı yaşanmıştır.
- Bölge geleneksel olmayan güvenlik tehditleri, ekonomik durgunluklar, iklim değişikliği vs. ile karşı karşıyadır. Bu zorluklara kollektif bir şekilde göğüs germek gerekmektedir.
- 17 adet SKHni içeren 2030 Gündemi tarihi, vizyoner ve iddialı bir gündemdir. SPECA geçtiğimiz yıl Duşanbede bu gündemi desteklemiştir. Bu toplantının odağı bu SKHlerin uygulanmasıdır.
- Gıda-enerji-su üçlüsü bölge için hayatidir. Su bu üçlünün önemli bir unsurudur. Bölgede suyun etkin yönetimine yönelik acil bir ihtiyaç vardır.
- Bölgede hatırı sayılır derecede enerji kaynağı olmakla beraber, sürdürülebilir enerji güvenliği için kollektif eylem yetersizdir. Kaynakların bağlanırlığı ve paylaşımı için yenilikçi önlemlere ihtiyaç vardır. Bunun için Kamu-Özel Sektör Ortaklığının (Public-Private Partnership – PPP) kurulması gerekmektedir.
- SKHlere kollektif işbirliğine dayalı adımlar atıldığı takdirde ulaşılabilir. Buna yönelik olarak UNECE SPECAyla işbirliği yapmaya hazırdır.

Toplantıya başkanlık eden Azerbaycan Ekonomi Bakan Yardımcısı Sahil Babayev SKHlerden önce gelen Binyıl Kalkınma Hedeflerinin (BKH) de iddialı hedefler olduğuna değinmiştir. Babayev, Azebaycanın BKHlere ulaşmada epey başarılı olduğunu,

Azerbaycanda 2000 yılında %49 olan yoksulluk seviyesinin 2015 yılında %4e düştüğünü ifade etmiştir. Etkin işbirliğiyle SKHlere ulaşmanın da mümkün olduğunu belirtmiştir. Babayev, Azerbaycanın SPECA ülkelerini birbiriyle bağlamanın yanında, Kore ve Çin ile Avrupa arasında düzgün bağlantı kurulmasını sağlayacak Doğu-Batı ve Kuzey-Güney yönlü koridorlar geliştirdiğine dikkat çekmiştir.

Birinci Oturum

Birinci oturumun konusu *Ekonomik Büyümenin Yeniden Canlandırılması ve Dengelenmesi: Sınır Aşırı Koridor Girişimlerinin ve Öncelikli Politika Reformlarının Değerlendirilmesi* olmuştur. Bununla bağlantılı olarak, ESCAP Genel Sekreter Yardımcısı Kaveh Zahedi bazı konulara değinmiştir. Zahedinin sunumunda şu noktalara değinmiştir:

- Bölgeyi ilgilendiren birinci konu *Ekonomik Büyüme ve Enflasyon*dur. Bölge ülkeleri bağımsızlıklarından bu yana geçen 25 yılda önemli ekonomik gelişme kaydetmiştir. Bu büyüme beraberinde yüksek enflasyonu getirmiştir. Ekonomik gelişmedeki itici güç emtialar olmuştur. Küresel emtia fiyatlarındaki düşüşle birlikte bölge ülkelerinin ekonomileri kırılgan hale gelmiştir. Rus ekonomisindeki nispeten keskin gerilemeyle beraber Tacikistan gibi yurtdışındaki göçmenler tarafından gönderilen paralara bir hayli bağımlı olan ülkeler kötü etkilenmiştir. Mevcut enflasyon oranları bölgede ortalama %11,5 gibi yüksek bir seviyede devam etmektedir.
- İkinci konu *Ticaret ve Yatırımlar*dır. Bölgede doğrudan yabancı yatırımlar 2016 yılı boyunca %50lik bir oranda sert bir düşüş yaşamıştır. Bu durum, Genel olarak Asya-Pasifik bölgesinde ekonomik büyümede bir yavaşlama olmasına rağmen doğrudan yabancı yatırımlarda marjinal artış olduğu göz önünde bulundurulduğunda endişe vericidir. Bölgede entegrasyon eksikliği vardır ve yabancı yatırımlara yönelik engellerin sayısı fazlardır. Yüksek gümrük tarife oranları ve işlem maliyetleri ticarete engel oluşturmaktadır. Bölgedeki işlem maliyetleri normal maliyetlerden üç kat daha fazladır. Ayrıca, üretim ve talep arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Bölge ülkeler ihtiyaç duyulan malları üretmemektedir. Afganistanın ithalatının sadece %3ünün bu bölgeden yapılması bu durumun bir yansımasıdır. Bölge içi ticaret, potansiyelinin çok altında kalmıştır.
- Üçüncü konu *Altyapı Bağlantısı*dır. Bölgenin denize kıyısının olmaması sebebiyle, altyapı bağlantısı sürdürülebilir kalkınma için çok önemlidir. Son yıllarda, bu konuda gelişim kaydedilmiştir. Çinin yatırımlarıyla Doğu-Batı koridorları geliştirilmektedir. Kuzey koridoru konusunda halihazırda önemli yol kat edilmiş, Güney koridoruna ilişkin ise bazı ilerlememeler kaydedilmiştir. Hazar koridoruna Azerbaycan tarafından bir hayli yatırım yapılmıştır ve koridor hızla gelişmektedir. Çin-Pakistan koridoru Kuzey-Güney bağlantısı bakımından önemli bir konuma sahip olacaktır.
- Dördüncü konu *Finansal İşbirliği*dir. SPECA içerisinde bölgesel finansal bağlantı geri kalmıştır. Alt bölgenin finansal sektörleri küresel ve bölgesel finansal sektörlere kötü entegre olmuştur. Bazı bürokratik güçlüklerin aşılması gerekmektedir. Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) bölgesel finansal bağlantı için itici güç sağlayabilir.
- Beşinci konu *Ortak Kırılganlıklar*dır. İklim değişikliğiyle bağlantılı afetler tüm dünyada artmıştır. Birçok örnekte görüldüğü üzere bölgedeki afetler sınır ötesi etkiye sahiptir. Bununla beraber, bölgenin bu tür felaketlere müdahale kabiliyeti yetersizdir. Her ne

kadar Bazı ülkeler doğal afetlere müdahale için bilgi ve iletişim teknolojilerine bağımlı olsalar da, bu bilgi ve iletişim teknolojilerinin zafiyetleri bulunmaktadır. Doğal afetlere karşı müşterek müdahale için ortak bir platformun oluşturulması gerekmektedir. ESCAPın kuraklık izleme sistemi bölge ülkelerine yardımcı olmaya çalışmaktadır.

- Sonuncu konu *Kuzey ve Orta Asya için Bölgesel Ekonomik İşbirliği Girişimi*dir. Çinin Kuşak ve Yol girişimi 21nci yüzyılda Doğu ve Batı için önemli bir bağlantı merkezidir. Bu girişimle birlikte Orta Asya, hammadde ve Çin ihraç malları için kaynak pazarları bakımından ikili ticaret ilişkilerinin ötesine erişecektir. AEB bölgedeki diğer ülkeleri de içerecek şekilde genişletilebilecek bir başka girişimdir. ESCAP bu iki girişme destek sağlamaya isteklidir.

Kaveh Zahedinin sunumunun ardından Christian Friss Bach (Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu - UNECE), Petko Dragnov (Orta Asya Önleyici Diplomasi Bölge Merkezi UNRCCA), bağımsız danışman Bakhodur Eshonov (Özbekistan) ve Khojamakhmad Umarovun (Center of Economic Studies of Tajikistan) katılımlarıyla bir tartışma bölümü gerçekleştirilmiştir. Tartışma bölümünde şu hususlar ortaya çıkmıştır:

- Çin ve Avrupa arasındaki ticaretin yüzde sekseni deniz yoluyla yapılmaktadır ki bu 40-45 günlük bir vakit almaktadır. Demiryoluyla ticaretin süresi 20-25 gün olmakla birlikte demiryolu ticareti toplam ticaretin sadece yüzde sekizini oluşturmaktadır. Azerbaycan üzerinden bağlantı sağlandığında bu süre 16 güne inecektir. Demiryolu üzerinden yapılan ticaretin düşük seviyede olmasının sebebi maliyettir. Deniz yoluyla ticaretin maliyeti demiryolu üzerinden ticaret maliyetinin yarısıdır. Demiryolu üzerinden ticaretin maliyetinin düşürülmesi gerekmektedir. Güzergâh üzerindeki ülkeler gümrük tarifelerini ve sınırlara ilişkin mevzuatlarını birbirleriyle uyumlu halemle getirmelidir. Geliştirilecek bir mekanizmayla tüm formaliteler başlangıç noktasında çözülebilir ve ilgili tüm ülkeler tarifeleri kendi aralarında adil bir şekilde üstlenebilir. Azerbaycan halihazırda Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistanla düzgün bir prosedür için müzakere halindedir.
- SPECA bölgesinde bölge içi ticaret düşüktür. Bölge içi ticarette iyi durumda olan tek ülke Kırgızistandır. Kırtasiyecilik en önemli sorundur. Sınırdan geçiş süresi on günü bulmaktadır. Müştürek hukuki bir çerçeve - BM bunun üzerinde çalışmaktadır bu sorunu çözebilir. Ülkeleri birleştiren demiryolu ağlarının eksikliği bir başka önemli sorundur. Ticaret ve yatırım engelleri konusunda Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) antlaşmalarının uygulanması gerekmektedir. UNECE, SPECAnın da yararına olacak kamu-özel sektör ortaklığına ilişkin standartlar üzerinde çalışmaktadır.
- Afganistan doğal kaynak bakımından çok zengindir ve SPECA ile Güney Asya arasında bir bağlantı merkezi olmak için ideal bir konuma sahiptir. Trans-Afganistan demiryolu, gerçekleştiği takdirde, Güney Asya ve Ortadoğuya kilit bir bağlantı görevi görecektir.
- Önümüzdeki yıllarda Çin ve Hindistan dünyanın önemli tüketicileri haline gelecektir. Bu iki ülkeye bağlantı kurulması SPECA bölgesine bir hayli faydalı olacaktır.
- Tacikistan ekonomisinin canlandırılması için diğer ülkelerin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Sovyet döneminde Tacikistanda 37.000 adet traktör toprağı sürerken, günümüzde bu rakamın sadece ufak bir bölümü halen faaliyet göstermektedir.

Düzgün altyapı ve yatırım olduğu takdirde Tacikistan yüksek miktarda üzüm yetiştirebilir.

- Bölgeden yapılan ihracatın yaklaşık %85i emtiadır. Bu segment dışarıda tutulduğunda bölge içi ticaret o kadar kötü değildir.

İkinci Oturum

İkinci oturumun konusu *Ulusal Düzeyde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Uygulamasının Değerlendirilmesi* olmuştur. ESCAP Genel Sekreter Yardımcısı Kaveh Zahedi bu oturumu yönetmiş ve oturumda ele alınacak konuları şu şekilde özetlemiştir:

- Ekonomik büyümenin yeniden dengelenmesi ve değerlendirilmesi (birinci oturumda kısmen ele alınmıştır); ticaret ve yatırım için altyapı bağlantısının geliştirilmesi; insana yatırım; çevresel kırılganlıkların ele alınması; SKHlerin uygulanması için gerekli kurumsal düzenlemelerin kolaylaştırılması; eşitlik ve sosyal adalet; ve gıda ve su güvenliği.

Bu oturuma Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Tacikistan ve Türkmenistandan temsilciler panelist olarak katılmıştır. Panelistlerin konuşmalarında ve soru-cevap bölümünde öne çıkan hususlar şunlardır:

- Bölgedeki tek en az gelişmiş ülke Afganistandır. Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) bakımından başarısız olmuştur. SKHlerin uygulamaya konması için 26 kurum belirlenmiş ve bu kurumların çoğunun Dünya Bankası, ESCAP gibi uluslararası ortakları bulunmaktadır. SKHlerin uygulanması üç aşamada yürütülmektedir: (i) ulusal ve ulus altı düzeyde uygulayıcı kurumların belirlenmesi; (ii) Ulusal politikaların SKHlerle uyumlu hale getirilmesi; (iii) uygulama ve değerlendirme. İlk iki aşama Haziran 2017ye kadar tamamlanacak ve bunun hemen ardından uygulama süreci başlayacaktır. Afganistan, kapasite, veri ve kaynak kısıtlamalarına rağmen SKHlerin uygulamaya konulmasında son derece kararlıdır. Kısa vadeli hedef devlet kurumlarının işleyişinin geliştirilmesiyken uzun vadeli hedef geniş su ve mineral kaynaklarından faydalanılmasıdır.
- Azerbaycan, devlet planlamasının BKHlerle uyumlu hale getirilmesi sayesinde BKHlerin uygulanmasında büyük oranda başarılı olmuştur. Aynısı SKHler için de yapılmaktadır. Azerbaycan son dönemde BMyle SKHlerin uygulanmasında destek sağlanması konusunda BM ile bir işbirliği anlaşması imzalamıştır. SKHlerin uygulanması için ilgili bakanlıklardan oluşan bir ulusal koordinasyon konseyi kurulmuştur. 2030 gündemini başarmak için bir yol haritası çizilmiştir.
- Kazakistan temsilcisi, tüm verileri saptırdığı gerekçesiyle petrol ve gaz sektörünün istatistiklerden çıkarılması gerektiğinden bahsetmiştir. SPECA tarife dışı engellerin kaldırılmasında yardımcı olmalıdır. Bölgedeki tüm ülkeler SKHlerin uygulanması konusunda işbirliği yapmalıdır. Kazakistan, GSYİH, kişi başı gelir, ortalama ömür, çocuk ölümleri, bulaşıcı hastalıklarla mücadele gibi konulara ilişkin BKHlere ulaşmada hatırı sayılır gelişme kaydetmiştir. Kazakistan 2050 yılına kadar dünyanın en büyük 30 ekonomisinden biri olmayı hedeflemektedir. Kazakistan, EXPO 2017nin de gösterdiği üzere geleceğin enerji kaynakları konusuna önemli yatırım yapmaktadır. UNDP ile birlikte Astanada kamu hizmetleri bölgesel merkezi

kurulmuştur. Kazakistan SKHlere ulaşmada elinden geleni yapmaya hazırdır.

- Kırgızistan temsilcisi destekleri için BM kurumlarına teşekkür etmiştir. İnsan refahının geliştirilmesi amacına yönelik olarak SKHlerin uygulamaya konulması Kırgızistanın öncelikleri arasındadır. SKHlere ulaşmak için 50den fazla proje yürütülmektedir. Bu amaca yönelik olarak, hükümet, parlamento, akademik çevre, BM kurumları ve STK temsilcilerinden oluşan ve başbakanın başkanlık ettiği bir koordinasyon komitesi kurulmuştur. En karmaşık konular devlet başkanını başkanlığında milletvekillerinden oluşan bir komite tarafından ele alınacaktır. İstatistik kurumu ilgililere gerekli bilgileri sağlamaktadır. Uygulama süreci başlamıştır.
- Tacikistan 17 SKHnin 15ine yönelik çalışmalara başlamıştır. Hükümet bunların uygulamaya konması için ulusal bir strateji geliştirmiştir ve BM kurumları bu süreçte yardımcı olmaktadır. Birinci aşamada (2016-2020) tarıma, ikinci aşamada (2020-2025) endüstriyel kalkınmaya ve üçüncü aşamada bilimsel gelişime odaklanılacaktır. Tacikistan bölgesel altyapı projelerinin yapılması ve bölge ekonomilerinin entegre edilmesi çağrısı yapmaktadır. Tacikistan gibi ülkeler için göçmen işgücüyle ilgili konular SKHlerin uygulanmasını etkilemektedir. Su gücü ve toprak kullanımı konuları da dikkat gerektirmektedir.
- Türkmenistan SKHlerin uygulanması konusunda halihazırda bir mekanizma geliştirmiştir. SKHlerin ulusal planlamaya entegre edilmesi şeklindeki ikinci aşamaya da geçilmiştir. Farklı bakanlıkların faaliyetlerini koordine etmek için on yedi tane danışma kurulu oluşturulmuştur. Uygulama sürecinde BM kurumları yardımcı olmaktadır.
- İstatistiki verinin toplanması ve analizi bölgede önemli bir sorundur. Bu konuda gelişme kaydeden tek ülke Kırgızistandır. Özel sektör, sivil toplum, akademisyenler, STKlar gibi ilgili taraflarının sürece dahil edilmesi konusu da önemlidir. Tüm kesimler sürece dahil edilmelidir. Ayrıca, kaydedilen gelişmenin düzenli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Üçüncü Oturum

Üçüncü oturumun konusu *İstatistiki Değerlendirme ve İstatistiki Kapasite Geliştirme İhtiyaçları* olmuştur. Bu oturum sırasında yapılan sunum ve tartışmalarda öne çıkan noktalar şunlardır:

- Küresel gündemler ancak 1990lı yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Öncesinde sadece bölgesel gündemler vardı. 2000 yılında küresel gündemler daha kompakt bir gündem olan BKHlere dönüşmüş ve sosyal yöne odaklanılmaya başlanmıştır. Ulusal istatistik konusu gündemin ön sıralarında yer almıyordu. SKHler daha geniş kapsamlı bir gündemdir ve sosyal, ekonomik ve çevresel konuları içermektedir. SKHleri kabulü istatistiki veri patlamasıyla aynı zamana denk gelmiştir.
- Doğru istatistiki veri olmadan SKHlerin uygulanmasına ilişkin ilerlemeleri ve eksiklikleri ölçmek mümkün değildir. Verilerin toplanması konusunda halihazırda net bir yol haritası yoktur; bununla birlikte, bu yol haritasının ülkelerin öncülüğünde olması, kapsamlı ve bulgular üzerine kurulu olması gerekmektedir.
- SKHler için küresel izleme çerçevesi dahilinde 17 adet amaç, 169 hedef ve 320 gösterge bulunmaktadır. Bu amaç ve hedefler genel olarak kabul görmektedir.

Ancak göstergeler üzerinde halen çalışılmaktadır. Göstergeler şu şekilde sınıflandırılmıştır: (i) Kavramsal olarak açık, düzenli olarak sağlananlar (GSYİH gibi); (ii) Kavramsal olarak açık, ancak düzenli olarak sağlanmayanlar (gençlerin istihdamı gibi); (iii) belirli metodolojisi olmayanlar.

- SPECA bölgesinde bazı göstergelere ilişkin yüksek veya düşük kalitede verilere ulaşılırken, çocuk işçiliği gibi diğer göstergelere ilişkin verilere ise ulaşılamamaktadır. Bu veri eksikliğinin temel sebepleri kapasite eksikliği veya veri toplama konusundaki temel ilkelerle uyumsuzluktur. BM kurumları bu konu üzerinde çalışmaktadır.
- ESCAPın stratejik hedeflerinden birisi bölgedeki tüm ülkelerin 2020ye kadar temel ilkelere uygun olarak veri toplanması için gerekli kapasiteye ulaşmalarıdır.
- Tüm ülkelerin söz konusu 320 göstergeyi kabul etmeleri yönünde bir zorunluluk yoktur; ancak uygulanmasına yönelik bir engel de yoktur. Buradaki asıl konu SKHler için verilerin ne sıklıkla değerlendirileceğidir. Söz konusu gündem 15 yılı kapsamaktadır ve veriler üç yılda bir değerlendirilebilir. Ayrıca, SKHlerle ilgili olmayan veriler yerine SKHlerle ilgisi olan verilere odaklanılmalıdır. Verilerin güvenilirliği de önemli bir sorudur.

Dördüncü Oturum

Dördüncü oturumun konusu *Çevresel Sürdürülebilirlik ve Kaynakların Etkin Kullanımı* olmuştur. Bu oturum sırasında yapılan sunum ve tartışmalarda öne çıkan noktalar şunlardır:

- Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra, SPECA ülkelerindeki ekonomik ve endüstriyel faaliyetler azalmış, bunun sonucunda çevre kirliliği azalmıştır. Son yıllarda bölgenin ekonomisinin gelişmesi ve tüketimin artması sonucu çevresel bozulma yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bölgedeki ülkelerin çoğunda temel sanitasyon ve temiz içme suyuna erişimi konusunda önemli ölçüde gelişmiştir.
- Bölgenin yenilenebilir enerji potansiyeli yüksek olmakla birlikte düzgün kullanılmamaktadır. Bununla birlikte bölge ülkeleri iklim değişikliği anlaşması çerçevesinde önemli yükümlülüklerin altına girmiştir. Kazakistan emisyonlarını %15 oranında, Tacikistan ise %20 oranında azaltmayı kabul etmiştir.
- TAPI ve CASA-1000 projeleri enerji kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı bakımın çok önemlidir. Almatı 2020 Kalkınma Planı Kazakların vizyonuyla tam olarak uyumludur.
- Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun (UNECE) siyasi süreçlerin desteklenmesi, çevresel değerlendirme, yeşil ekonomi gibi çevre alanında önemli faaliyetleri vardır.
- Bölge ülkelerinin önünde çeşitli zorluklar ve fırsatlar vardır. Çoğunun denize kıyısı olmasa da bu ülkeler Asyayı Avrupaya bağlayan merkezler olabilirler. Hidrokarbon ve hidroelektrik kaynakları ülkeler arasında eşit dağılmamış olsa da, işbirliği ile paylaşıldığı takdirde bu kaynakların potansiyeli yüksektir. Bu yılın başlarında SPECA kapsamında düzenlenen su-enerji-çevre konulu toplantı önemli konuların ele alınması için mükemmel bir fırsat olmuştur.
- UNDP ve UNECEnin desteğiyle kurulan Orta Asya Bölgesel Ekonomik İşbirliği (CAREC) Programı, su, sağlık, enerji, çevre ve eğitimle ilgili konularda işbirliğine yönelik çok

önemli bir platformdur. CAREC, bölge ülkeleri arasında etkin işbirliğine yönelik olarak çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.

- Azerbaycanın çevrenin korunmasına yönelik bir ulusal planı bulunmaktadır. Orman bölgesinde %4lük bir artış olmuştur. 150 yıldır petrol çıkarılmasının sonucu olarak kirlenen alanların büyük bir kısmı temizlenmiştir. Kirliliğin azaltılması hedefiyle ülkedeki eski Sovyetlerden kalma endüstriler yenilenmiştir.

Beşinci Oturum

Beşinci oturumun konusu *Eşitlik, Kapsayıcılık ve Sosyal Adalet* olmuştur. Bu oturum sırasında yapılan sunum ve tartışmalarda öne çıkan noktalar şunlardır:

- SPECA bölgesi içerisinde yoksulluk azalmaktadır. Özellikle Azerbaycan ve Kazakistan bu alanda önemli gelişme kaydetmiştir. Diğer bölge ülkelerinde de yoksulluk seviyesi Asya ortalamasının altındadır. Sosyal gelişime yönelik harcamalar yüksek düzeyde olmuştur.
- Mevcut durumda, Doğu Asyanın aksine bölgenin yaşlanan nüfus sorunu yoktur. Ancak 2050de böyle bir sorun ortaya çıkacaktır. Şimdiden bu konu hakkında planlama yapılması gerekmektedir.
- Bölge ülkelerinde cinsiyet eşitliği ilk ve ortaöğretimde sağlanmışken yükseköğretimde (Azerbaycan hariç) halen eksiklikler vardır. Kadınlar Afganistan hariç tüm bölge ülkelerinde ekonomik alanda etkindir.
- Bölge içi göçmen sayısı 21 milyon olup bunların çoğu Rusya ve Kazakistandadır. Son dönemde, ekonomideki gerileme sonucu yurtdışındaki göçmenler tarafından gönderilen para miktarında düşüş olmuştur ki, bu durum Kırgızistan ve Tacikistan gibi ülkeler için önemli bir sorundur.
- Aşırı yoksulluk Kırgızistan ve Tacikistanın belli bölgelerinde halen bir sorun teşkil etmektedir. Kırgızistanda yoksulluk son yıllarda azalmıştır. Tacikistan bu soruna yönelik olarak sosyal reform sürecine girse de halen başlangıç aşamasındadır.
- Bazı ülkeler özellikle yoksulluk ve eşitsizlikle ilgili istatistiki verileri tam paylaşmamaktadır ve bu durum yanlış sonuçlara varılmasına neden olmaktadır. Verilerde uyum sorunu da mevcuttur.
- SKHlere ulaşmak için yoksulların en yoksuluna erişmek gerekmektedir. Eşitsizlik ve ayrımcılığı yok etmek için sektörler arası işbirliğinin sağlanması gerekmektedir.
- Rusya Tacik işçilerden bir hayli istifade etmektedir; Taciklere ödenen maaş aynı iş için Ruslara ödenen maaşın üçte biridir. Tacikler yaşadıkları ülkelerde ayrımcılığa uğramakta ve zorluklarla karşılaşmaktadır.

Kapanış Oturumu

Konusu *SPECAnın Değerlendirilmesi* olan altıncı oturumda, şimdiye dek SPECAnın sistematik bir şekilde değerlendirilmesine yönelik bir mekanizmanın kurulmadığına değinilmiş ve gelecek yıl bağımsız uzmanlarca SPECAnın 2006-2015 dönemi için faaliyetlerinin sistematik bir değerlendirmesinin yapılacağı belirtilmiştir. Bunun amacının hangi faaliyetlerde istenilen sonuçlara varıldığını, hangi faaliyetlerin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini görmek olduğu, bu konuya ilişkin tüzük, görev ve yetkilerin üye devletlerle yapılan istişarelerin sonucunda belirleneceği ifade edilmiştir.

Toplantı Genje Deklarasyonunun değerlendirilmesi ve kabulüyle sona ermiştir.

**Raporun İngilizce orijinali 12 Aralık 2016 tarihinde AVİM websitesinde yayınlanmıştır.*

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "2016 SPECA EKONOMİK FORUMU - RAPOR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2016 / 13. Aralık 26. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Analiz/2016-SPECA-EKONOMIK-FORUMU-RAPOR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır